

**დიდი მნიშვნელობის მცირე ნაშრომი
ქართული მართლწერის თანამედროვე
პრობლემატიკის შესახებ**
**A Small-scale Work of Large-scale Significance
Dedicated to the Contemporary Problems of
Georgian Spelling**

რამაზ ქურდაძე

Ramaz Kurdadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული მართლწერა, ორთოგრაფიულ-
სტილისტიკური რეკომენდაციები, ბარბარიზმები, კალკები.

Keywords: Georgian spelling, orthographic-stylistic recommendations,
barbarisms, calques.

2021 წელს თსუ არნოდ ზიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დაარსებიდან 80 წელი შესრულდა. ამ თარიღს მიეძღვნა „მართლწერის 80 რეკომენდაცია“, რომელიც 2022 წელს გამოიცა. რედაქტორი თამარ ვაშაკიძე, მასთან ერთად გამოცემაზე მუშაობდნენ: თეა ბურჭულაძე, ქეთევან დათუკიშვილი, მაკა ლაბარტყავა, ვახტანგ მაღრაძე, თეა ტეტელოშვილი, ნინო ჯორბენაძე. რეცენზენტები არიან გიორგი გოგოლაშვილი და ვაჟა შენგელია (80 რეკომენდაცია, 2022).

კრებული შედგენილია თანამედროვე ქართულში ყველაზე ხშირად ხმარებული მორფოლოგიურ-ორთოგრაფიული და სინტაქსურ-სტილისტიკური შეცდომების გათვალისწინებით.

ეს ფორმით პატარა, მაგრამ შინაარსით მეტად მნიშვნელოვანი წიგნაკი ემყარება ამავე ინსტიტუტის მიერ მომზადებულ გამოცემებს, უმთავრესად კი „სასკოლო ორთოგრაფიულ ლექსიკონს“ (ორთოგრაფიული ლექსიკონი, 2011), თუმცა მასალა ახალ რეკომენდაციათა კრებულში გადამუშავებული, გამდიდრებული სახითაა წარმოდგენილი. მაგალითად, ადრინდელი ორთოგრაფიული ლექსიკონებისგან განსხვავებით, აქ ნორმატიულ ფორმად დასახელებულია: **უნებდიე** და არა **უნებდიეთ**. ამ უკანასკნელს მართებულად მხოლოდ გამოთქმაში: „ნებისთ თუ უნებდიეთ“ მიიჩნევენ; ამასთანავე, ზოგი რეკომენდაცია გამდიდრებულია დამატებითი მაგალითებით, მაგ.: **სეხვისექსპეჩი, სეხვისმენეჯერი, სეხვისცენგჩი** და სხვ.

მიუხედავად იმისა, რომ კრებულის შემდგენლები ილაშქრებენ ბარბარიზმების წინააღმდეგ, იქვე მიუთითებენ, რომ ინგლისური ენიდან შემოსული ყოველი სიტყვა არ შეიძლება იყოს ბარბარიზმი და ზოგი მათგანი საერთაშორისო სიტყვის სტატუსით ნორმატიული ქართული ლექსიკისაკენ იკავავს გზას, მაგ. : „**აქტორი** – ეს სიტყვა პოლიტიკური ტერმინია და აღნიშნავს ერთეულს, რომელიც დამოუკიდებელ როლს თამაშობს საერთაშორისო ურთიერთობებში და წარმოდგენილია ცალკე სუბიექტად“.

ბუნებრივია, ამგვარი რეკომენდაციების გამოცემა უაღრესად მნიშვნელოვანი საქმეა და მისი შემდგომი სრულყოფის მიზნით ქვემოთ მოვიყვანთ რამდენიმე მოსაზრებას.

წარმოდგენილი წიგნაკი ქართულში ადრე დამკვიდრებული სიტყვების უმარტებულო გამოყენების შესახებაც გვთავაზობს რეკომენდაციებს. კერძოდ, მასში მოყვანილია უცხო სიტყვების არასწორი ხმარების შემთხვევები და იქვე მითითებულია, თუ როგორ უნდა ითქვას იგივე მართებულად. თუმცა ეს წესი ბოლომდე არ არის გატარებული: მაგალითად, მართებული ვარიანტების გარეშე გვხვდება ისეთი უცხო სიტყვა, როგორიცაა **კომუნიკაცია**, ასევე რუსულიდან მომდინარე კალკი **აქედან გამომდინარე** და სხვ.

ვფიქრობთ, შემდეგ გამოცემაში კარგი იქნება, გასწორდეს ერთი-ორი ტექნიკური ხარვეზიც, რაც უფრო გასაგებს გახდის წარმოდგენილ რეკომენდაციებს. კერძოდ, ზოგი რეკომენდაცია სავსებით მართებულია, თუმცა სასურველია, სწორად იყოს ჩაწერილი იმასთან მიმართებით, რასაც ეს რეკომენდაცია გვთავაზობს. მაგალითად, 35-ე რეკომენდაციის მიხედვით, კომპოზიტები, რომლებიც სიტყვა **კოვიდს** შეიცავენ, უდევსოდ, ერთად უნდა დაიწეროს. აქ ხუთი მაგალითია მოყვანილი და მათგან ეს წესი ნათლად ჩანს მეხუთეში – **კოვიდსერტიფიკატი**, დანარჩენი ოთხი მაგალითი: **კოვიდპანდემია**, **კოვიდპასპორტი**, **კოვიდრეგულაცია**, **კოვიდსასტუმრო** სტრიქონიდან სტრიქონზე გადადის, თანაც სწორედ კოვიდ სიტყვის მერე არის გათიშული და, შესაბამისად, გადატანის მაჩვენებელი დეფისიც მის მერე წერია, რაც სიტყვის სტრიქონიდან სტრიქონზე გადატანისათვის სავსებით სწორია. ამიტომ ამგვარი დაწერილობა ერთგვარად ხელს უშლის მკითხველს, ზუსტად აღიქვას შემოთავაზებული რეკომენდაცია, რომელიც ამ კომპოზიტების ერთად, უდევსოდ, დაწერას გვთავაზობს. ასევეა წარმოდგენილი მე-17 რეკომენდაციაში **ბიზნეს-პარტნიორი**; 72-ე რეკომენდაციაში **ფოტო-ჟურნალისტი**, **ფოტო-რეპორტიორი**.

აქვე იმასაც ვიტყვით, რომ, მართალია, კრებულში ანბანის რიგზე დალაგებული რეკომენდაციების მოძებნა თვით მათი რიგის ნომრების მიხედვით შეიძლება, მაგრამ საჭიროა, კრებულის გვერდები დაინომროს.

ორთოგრაფიულ-სტილისტიკური რეკომენდაციების კრებულის გამოცემა ფრიად საჭირო და გადაუდებელი საქმე გახლდათ. აუცილებელია მომავალშიც გამოვიდეს მსგავსი რეკომენდაციები შევსებული და გაფართოებული სახით.

ლიტერატურა:

80 რეკომენდაცია. (2022). მართლწერის 80 რეკომენდაცია მედიისათვის. თბილისი.

ორთოგრაფიული ლექსიკონი. (2011). სასკოლო ორთოგრაფიული ლექსიკონი. თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“

In 2021, Tbilisi State University Arnold Chikobava Institute of Linguistics celebrated its 80th anniversary. “80 Recommendations on Spelling”, published in 2022, was dedicated to this anniversary. The editor is Tamar Vashakidze who collaborated on the compilation of the booklet with Tea Burchuladze, Ketevan Datukishvili, Maka Labartkava, Vakhtang Maghradze, Tea Teteloshvili and Nino Jorbenadze. The reviewers were Giorgi Gogolashvili and Vazha Shengelia (80 Recommendations, 2022).

The publication is comprised of morphological-orthographic and syntactic-stylistic errors that are most widespread in contemporary Georgian.

This small but significant booklet is based on the previous editions of the above-mentioned Institute, chiefly on “The Orthographic Dictionary for Schools” (Orthographic Dictionary, 2011). However, the material included in the given collection of recommendations is updated and enriched. For instance, unlike the earlier orthographic dictionaries, according to the given edition, the norm is **უნებლიედ *uneblied* “involuntarily”** and not **უნებლიეთ *un-***

ebliet. The latter word is considered correct only in the expression ნებსით თუ უნებდღივთ *nebsit tu unebliet* “voluntarily or involuntarily”. Besides, certain recommendations are enriched with additional examples, e.g. Recommendation 66: **სერვისსპეციალისტი** *serviseksp’ert’i* “service expert”, **სერვისმენეჯერი** *servismenejeri* “service manager”, **სერვისცენტრი** *servistsent’ri* “service center” etc.

Although the authors of the collection criticize barbarisms, they note that not every word that has been borrowed from English should be considered as barbarism. Some of the borrowings have penetrated into Georgian as international terms, for instance: **აქტორი** *akt’ori* “actor” – this word has penetrated into Georgian as a political term denoting a unit which plays an independent role in the international relations and is represented as a separate subject”.

Naturally, publication of such recommendations is a matter of utmost importance. Therefore, below are given certain ideas aimed at its further improval.

The booklet offers recommendations regarding incorrect usage of words already established in Georgian. In particular, it brings examples of incorrect usage of foreign words and offers the correct versions as well. However, this rule does not refer to each word, for instance, the word **კომუნიკაცია** *k’omunik’atsia* “communication”, or a Russian calque expression **აქედან გამომდინარე** *akedan gamomdinare* “therefore” and others.

Mention should also be made of certain technical shortcomings to be improved in later editions. This will make the recommendations more comprehensible. For instance, certain recommendations are absolutely appropriate, but written inappropriately with reference to what is offered by this recommendation. Namely, according to Recommendation 35, the compounds containing the root **Covid** should not be hyphenated but written together in Georgian. Five examples of this kind are given in the booklet. Out of these five, the fifth word **კოვიდსერტიფიკატი** *k’ovidsert’ipik’at’i* “Covid certificate” proves the rule vividly. The

remaining four examples: კოვიდპანდემია k'ovidp'andemia “Covid pandemic”, კოვიდპასპორტი k'ovidp'asp'ort'i “Covid passport”, კოვიდრეგულაცია k'ovidregulatsia “Covid regulation, კოვიდსასტუმრო k'ovidsast'umro “Covid hotel” are printed in the way that the root “Covid” is given at the end of one line, and the following root is given at the beginning of the following line, hence, a hyphen appears. Such spelling confuses the reader and contradicts the recommendation to write these words without a hyphen. The same applies to Recommendation 17 which offers the word ბიზნეს-პარტნიორი biznes-p'art'niori “business partner” and Recommendation 72, which offers the examples ფოტო-ჟურნალისტი pot'o-zhurnalist'i “photojournalist”, ფოტო-რეპორტიორი pot'o-rep'ort'iori “photo-reporter”.

It should also be mentioned that, although the recommendations are given in alphabetical order, the pages of the booklet are not numbered, which hampers the searching process.

Publication of the collection of orthographic-stylistic recommendations was an urgent and significant affair. Naturally, such recommendations should be published in an enriched and updated form in the future.

References:

- 80 Recommendations (2022). 80 Recommendations of Spelling for the Media. Tbilisi.
- Orthographic Dictionary (2011). The Orthographic Dictionary for Schools. Tbilisi: “Meridiani” Publishing House.